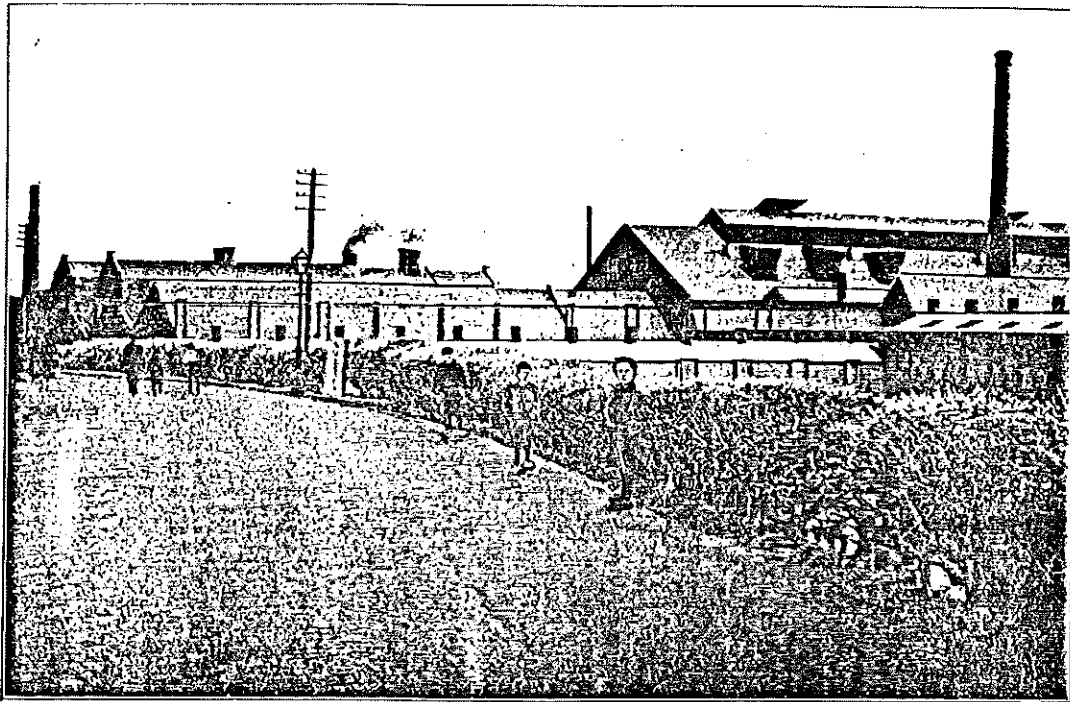

GLASFABRIEK „LEERDAM”

VOORHEEN JEEKEL, MIJNSSEN & Co. TE LEERDAM.

Reeds sinds het einde der 18de eeuw is Leerdam een der centra van de Nederlandsche glasindustrie geweest. Oorspronkelijk een typisch kleinbedrijf naar opzet en werkwijze, heeft deze industrie zich in den loop der 19de eeuw uitgebreid en vervormd tot de eigenaardige combinatie van hand- en mondkracht naast de meest verfijnde machinale techniek, welke in den uitermate veelzijdigen aard van haar eindproduct haar grondslag vindt. Naast het meest ordinaire

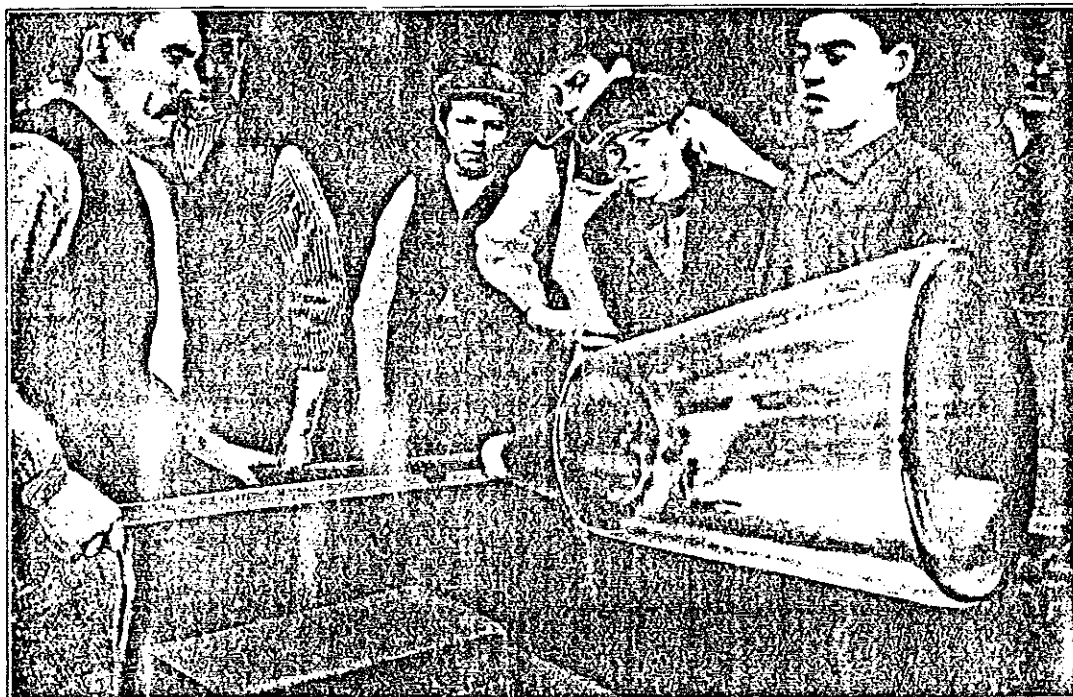
met de bedoeling zich in hoofdzaak bezig te houden met de fabricatie van het sindsdien weer verdwenen „hardglas”, werkt zij thans in twee groote fabrieken, beide te Leerdam, met omstreeks 1700 arbeiders aan vrijwel alle artikelen op glasgebied. Zij beperkt zich daarbij evenwel tot het z.g. „witglas”, d.w.z. het werkelijk kleurlooze, en ook het opzettelijk gekleurde glas; vandaar de populaire naam „Witglasfabriek”, welke trouwens ook haar telegramadres is geworden.

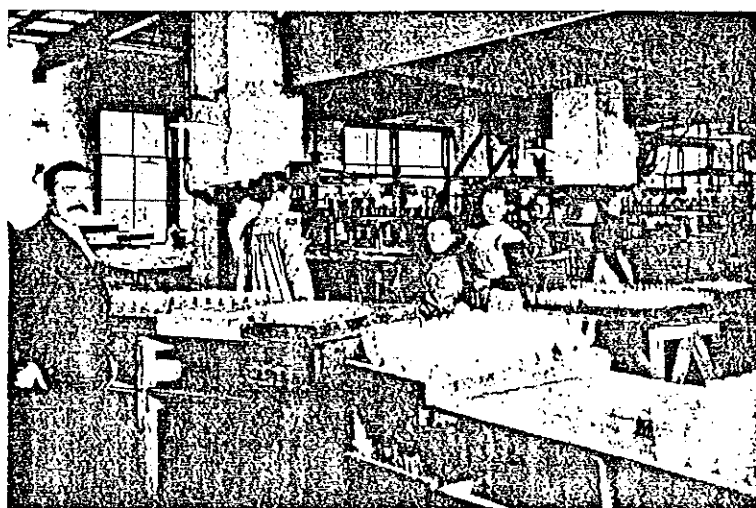
Gezicht op de „Withut”

emballage-glas, als jam- en schoensmeerpotjes, vraagt toch de moderne samenleving steeds nieuwe vormen van tafel- en sierglas. Is bij de eerste groep lage prijs en deugdelijkheid de hoofdzaak, zoo vraagt men bij andere artikelen niet allereerst naar den prijs, doch naar de kwaliteit van het glas zelve en naar de sierlijkheid van vorm en afwerking. De tegenwoordige N. V. Glasfabriek „Leerdam” v.h. JEEKEL, MIJNSSEN & Co. heeft zich geheel aan die vereischte tweeledigheid aangepast. Opricht in 1878, oorspronkelijk

De vervaardiging van ordinaire groene flesschen uit minderwaardige grondstoffen laat de vennootschap aan anderen over. Van de beide fabrieken, bekend als „de Withut” en „De Hoop”, heeft de eerste zich steeds meer met de kwaliteit, de laatste zich meer met de kwantiteit beziggehouden. Thans komt daarin verandering, doordat de vervaardiging van al het hol-glas aan „de Withut” wordt geconcentreerd, terwijl „de Hoop” zich gaat toeleggen op de fabricatie van vlakglas (kathedraalglas, geribd glas, draadglas).

Vervaardiging van een straatlantaarn.

Afpringkamer.

Onder de talloze fabrikaten der fabriek dienen genoemd te worden : witte flesschen en fleschjes, jam-, mosterd-, schoensmeer- en delicatessenpotjes, meest alle machinaal vervaardigd, dan conservenglas in tal van vormen, als inmaakflesschen voor huishoudelijk gebruik, en vleesch-, tong-, groente- en soeppotten voor de conserven-industrie, het een en ander met den mond geblazen, machinaal geblazen of ook geperst; prismategels en andere glazen bouwmaterialen; in het kort: praktisch al het technische glas dat zich door blazen of persen laat vormen. Een andere groote afdeeling houdt zich bezig met het fijne tafelglas, serviezen in tal van vormen, ontworpen door bekende kunstenaars, karaffen, tumblers en vazen in gewoon glas of in kristal, stopflesschen en in de laatste jaren ook zeer veel ballons voor de gloeilampen-fabricage. Een der afbeeldingen geeft een beeld van de vervaardiging van een groote straatlantaarn in dezelfde afdeeling. Aan dit gedeelte van het bedrijf sluit de „afspringkamer” aan, waar al het met den mond geblazen glaswerk van den kop wordt ontdaan en afgewerkt op speciale machines.

Een onevenredig groote ruimte der fabriek wordt ingenomen door de vele bijbedrijven. Hier ziet men de glasslijpers bezig met hun handwerk, dat tot het

fijnste geslepen kristal voert, ginds in de etsery worden de meest uiteenlopende decors, hetzij door overdruk of door machine-teekening (guillocheeren) met behulp van fluorwaterstofzuur in het glas geëtsd. Een glaszchilderwerkplaats en een graveerinrichting sluiten hierbij aan. Een ijzergieterij en een constructiewerkplaats, zóó groot, dat zij een flinke machinefabriek op zich zelf zouden vormen, voorzien in de behoeften aan de talloze ijzeren vormen en de reparatie der glasmachines. Twee elektrische centrales voorzien de fabrieken van beweegkracht. Een zeer belangrijke afdeeling vormt die voor het vuurvaste materiaal, zoolwel voor de glaspotten als voor den bouw der groote ovens, waar alles zelf wordt gemaakt, teneinde de grootst mogelijke garantie van goede kwaliteit te krijgen. Eenige groote pakkerijen besluiten dit bedrijf, dat den leek vooral boeit door zijn geweldige veelzijdigheid. Men vindt er ovens voor gasvormige, evengoed als voor vloeibare en vaste brandstoffen. Hier staat men te midden van het geloei van moderne machines, daar weer in de rust van de meer kunstvaardige handenarbeid, doch overal op een gebied, waar het menschelijk vernuft over de levenlooze stof heeft gezegevierd.

Scene V: Cold, Misery, and Want, Destroy Their Youngest Child: They Console Themselves with *The Bottle.*

Overzicht van in de verenigingsbibliotheek aanwezige boeken

- A. van Hoboken & Co Rotterdam by D.A. Pettit
De geschiedenis van de distilleerderij van A. van Hoboken van 1774-1973
- American Bottles by William C. Ketchum
Geeft een overzicht van vooral in Amerika gezochte en verzamelde items
- Antieke gebruiksflessen in Suriname/Stg Surinaams Museum, mededelingen no 13
In Suriname gevonden flessen en kruiken van de 18e t/m 20e eeuw
- Glas en Kristal/Elka Schrijver
Behandelt glas als cultuurvoorwerp in de geschiedenis (gebruiksflessen komen hierin niet aan bod)
Hiervan zijn 2 exemplaren aanwezig, een oude en een nieuwe versie
- The Collectors' Book of Ink Bottles by June Tansley
Beknopt overzicht van vooral in Engeland voorkomende modellen van inktpotten en flessen
Ook hier zijn 2 versies van aanwezig
- Leerdam Glas 1878-1930/A. van der Kley-Blekxtoon
Beschrijft wat de Leerdamse glasfabriek in bovengenoemde periode aan gebruiksglas heeft geproduceerd (geen flessen)
Vooral de aan de fabriek verbonden ontwerpers worden belicht
- The Bottle Collectors Dictionary by A. Payne
Geeft een overzicht van in de internationale flessenverzamelaarswereld gebruikte termen mbt model, kwaliteit etc
- Antique Bottles in Colour by E. Fletcher
Doet sterk aan item 2 denken (American Bottles), alleen is deze uitgave meer op Engeland gericht
- Understanding Antique Winebottles by Roger Dumbrell
Uitgebreid en systematisch overzicht van de geschiedenis van de Europese wijnfles
Veel informatie over datering, technieken, glaszegels etc
- Sealed Bottles by Roy Morgan
De geschiedenis van de (veelal Engelse) zegelfles
Afbeeldingen, flestypen, dateringen
- Van Inckthoorn tot Vulpatroon/Anne Aalders
Spreekt voor zich
- Sammler Journal no 9.85
Een interview met de Duitse verzamelaar Michael Lenek + foto's van zijn flessenverzameling
- Geschichte der Weinflasche/Nestle-Emer
Beknopt overzicht vd geschiedenis vd Europese wijnfles
- Het groot jeneverboek door Wim Verstraaten
Feiten, wetenswaardigheden en sterke verhalen over jenever alsmede over de presentatie daarvan (etiketten, affiches, tekeningen etc)

Voor meer informatie:

Bert de Jong

tel 04199-2588 (liefst na 20.00 uur)